

Commemoració del 6è centenari de la mort de Ramon Llull a Inca

Damià Pons

Professor de literatura Catalana Contemporània.

Departament de Filologia Catalana i Lingüística General, Universitat de les Illes Balears.

damia.pons@uib.cat / dppons50@hotmail.com

Paraules clau: Ramon Llull, centenari, commemoració, 1915, devoció, regionalisme catòlic.

Resum. *L'any 1915 es va commemorar a Mallorca el sisè centenari de la mort de Ramon Llull. El bisbe Pere Joan Campins, la diòcesi de Mallorca i els terciaris franciscans en varen ser els principals impulsors. La majoria dels actes es feren a dos espais molt lligats al personatge: l'església de Sant Francesc de Palma, on hi ha el seu sepulcre, i el santuari de Cura, a la muntanya de Randa, lloc on Llull va rebre la inspiració divina de la seva Art. L'altre indret de l'illa on varen celebrar-se un nombre més abundant d'actes, amb què s'aconseguí, a més, una ben considerable adhesió popular, va ser la ciutat d'Inca. El fet va ser possible perquè el setmanari regionalista i catòlic La Veu d'Inca i la comunitat franciscana de la ciutat els varen promoure amb convicció.*

Keywords: Ramon Llull, centenary, commemoration, 1915, devotion, Catholic regionalism.

Abstract. *In 1915, the six hundred anniversary of the death of Ramon Llull was celebrated. It was mainly promoted by the Bishop Pere Joan Campins, the Diocese of Majorca and the Third Order of Saint Francis. Most celebrations took place in two sites crucial to his figure: Saint Francis' Church in Palma, his burial site, and the Sanctuary of Cura, in mount Randa, where he received the divine inspiration to create his Art. The other venue where most celebratory acts were held was Inca, with a remarkable popular support. This was thanks to the regionalist and Catholic weekly, La Veu d'Inca, and the Franciscan community of the city, who promoted the acts with firm belief.*

1. INTRODUCCIÓ

El sisè centenari de la mort de Ramon Llull es va commemorar a Mallorca l'any 1915 amb una gran quantitat d'actes promoguts per la diòcesi de Mallorca i amb la col·laboració molt activa dels terciaris franciscans. Els promotors varen establir el calendari de la commemoració d'acord amb la creença que Llull havia mort el 3 de juliol de 1315. Recentment, en ocasió del setè centenari, hem pogut veure que les institucions públiques –especialment el Govern de les Illes Balears i la Generalitat de Catalunya– i les acadèmiques –universitàries o no–, i també les més diverses entitats cíviques, han optat per una commemoració que ha abastat els anys 2015–2016. A hores d'ara, noves dades i noves aportacions han plantejat que Llull va morir més probablement l'any 1316. Així, per exemple, al primer volum de la *Història de la literatura catalana. Literatura medieval (I). Dels orígens al segle XIV*, publicat l'any 2013, els prestigiosos lul·listes Lola Badia, Joan Santanach i Albert Soler, diuen que “Llull degué morir, a vuitanta-quatre anys, el mes de març del 1316 a Tunis o al vaixell que el duia cap a Mallorca”.¹

La commemoració de l'any 1915 va iniciar-se amb la publicació de la *Carta Pastoral sobre el VI centenario del martirio del Beato Ramon Llull* que el bisbe Pere Joan Campins va publicar al *Butlletí Oficial del Bisbat de Mallorca* el gener d'aquell mateix any. Quasi immediatament, però, en concret el 23 de febrer, va produir-se la mort del bisbe Campins. Llavors va ser Antoni M. Alcover, el vicari capítular, esdevingut el responsable del govern de la diòcesi mentre no fos nomenat un nou bisbe, qui va convertir-se en el principal impulsor de la commemoració. Al llarg d'uns quants mesos, es va desplegar un programa d'actes prou ambiciós, amb la implicació del govern de la diòcesi, la Diputació Provincial, l'Ajuntament de Palma, la Societat Arqueològica Lul·liana, la parròquia palmesana de Sant Francesc i nombroses altres parròquies, associacions confessionals i col·legis religiosos de l'illa.² Es varen fer conferències, una exposició, algunes publicacions i l'anàlisi científica de les restes òssies de Llull. Val a dir que també deixaren de realitzar-se, per raons diferents, alguns dels grans projectes inicialment prevists: la construcció d'un monument, la celebració d'un congrés internacional, la reforma de la cripta que hi ha sota l'altar major de l'església de Sant Francesc amb la finalitat de dedicar-la a Llull.³ Cal dir que la commemoració del sisè centenari va ser concebuda prioritàriament com una gran mobilització social que havia de servir per a promoure i incrementar la devoció religiosa a un Llull que per damunt tot va ser presentat com un màrtir i com un servidor de la fe. Precisament perquè el foment de la devoció popular a Llull va ser l'objectiu prioritari, els actes més nombrosos que es dugueren a terme varen ser els de naturalesa estrictament religiosa. El papa Benet XV va concedir indulgències a tots els fidels que visitassin el seu sepulcre, a Sant Francesc, o que peregrinassin a Cura. Antoni M. Alcover diu que es feren trenta-dues peregrinacions a Cura, amb més de quatre mil participants. Igualment hi va haver un gran nombre de grups organitzats –almenys vint-i-dos, quasi deu mil persones– que visitaren el sepulcre de Llull. També hi va haver unes poques peregrinacions a dos altres llocs lul·lians: el monestir de la Real i Miramar. En totes aquestes accions hi va participar gent de Palma i d'una quarantena de pobles de l'illa. El moment màxim de la commemoració va ser el tres de juliol, el dia que era considerat la data exacta del sisè centenari de la mort de Llull. El matí hi hagué a Sant Francesc una missa

1 Barcelona: *Enciclopèdia Catalana* / Editorial Barcino / Ajuntament de Barcelona, 543 p.

2 Damià Pons: “La commemoració a Mallorca del sisè centenari de la mort de Ramon Llull”, *Lluc*, 891–893, agost 2015–abril 2016, p. 44–51.

3 Antoni M. Alcover va publicar una crònica molt detallada dels actes del centenari al *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana* (octubre–desembre de 1915), un número dedicat monogràficament a l'efemèride.

solemníssima –Antoni Torrendell fou l'organista– i multitudinària. Al llarg del dia s'hi donaren més de cinc mil comunions. El capvespre es va fer una processó pel centre de la ciutat que va comptar amb una gran assistència. L'endemà es va celebrar la festa del Beat Ramon a la Seu.

2. ELS ACTES COMMEMORATIUS A LA CIUTAT D'INCA

També a molts d'altres indrets de Mallorca s'organitzaren celebracions religioses, a iniciativa de les parròquies, o activitats d'altres tipus: aplecs populars, actes de caràcter literari o festiu. Després de Palma i del santuari de Cura, la ciutat d'Inca va ser el lloc on es va festejar més a fons el sisè centenari de la mort de Ramon Llull. Això va ser així per la confluència de l'interès que hi posaren la comunitat franciscana de la ciutat i el setmanari *La Veu d'Inca*, fundat i dirigit pel benemèrit Miquel Duran, un home profundament catòlic i profundament mallorquinista, ben connectat amb els capdavaners illencs del regionalisme catòlic. Varen ser molts els números del setmanari on es publicaren notícies o textos relacionats amb l'efemèride.⁴ Des del primer moment, es va anar informant del programa d'actes que s'estava confegint a Palma i, tot seguit, del seu desenvolupament. Al llarg d'uns quants mesos, el setmanari *inquer* va publicar nombrosos textos literaris que feien referència a Llull: les lletres dels diferents himnes que la commemoració va generar (Llorenç Riber,⁵ Miquel Costa i Llobera,⁶ Benet Pons i Fàbregas)⁷; articles de Riber,⁸ del prevere Josep Aguiló⁹ i de Bartomeu Cantallops;¹⁰ i poesies de Ramon Picó i Campamar,¹¹ de

4 A llarg de 1915, el setmanari en va parlar en els números de les dates següents: 27 de març; 5 d'abril; 1, 22 i 29 de maig; 5, 12, 19 i 26 de juny; 3 de juliol; 16 d'octubre; 1, 8, 15, 20 i 27 de novembre; 4 i 11 de desembre.

5 “Himne del B. Ramon Llull” (*LVI*, 22 de maig de 1915, p. 2). Va ser l'himne oficial de la commemoració. Degué ser un encàrrec de la diòcesi de Mallorca. Va posar-hi la música el compositor Antoni Torrendell. Se'n va fer una edició –un doble full– en la col·lecció “Himnes religiosos per a ús de la Diòcesi de Mallorca”, que impulsava el mateix govern de l'Església illenca. El poema no va ser inclòs als llibres de poesia que Riber va publicar posteriorment, ni a *Les corones* (1917) ni *Al sol alt*, dins el recull *Poesies* (1931). Finalment, va ser recollit al volum *Amb tremolor de ploma (Poemes al marge)* (2008), un aplec de tots els poemes que Riber havia descartat a l'hora de confegir els seus tres llibres de versos.

6 “Himne” (*LVI*, 26 juny 1915). El poema va ser inclòs a les *Obres completes* (Barcelona, Selecta, 1947, p. 160) de Costa amb el títol “Càntic dels peregrins de Randa”. Entre la versió de 1915 i la de 1947 hi ha unes lleus diferències.

7 “Himne al B. Ramon Llull” (*LVI*, 29 de maig de 1915, p. 2). El va compondre per encàrrec de l'Ajuntament de Palma –n'era el cronista oficial–, amb la finalitat que servís d'himne per als escolars.

8 “Mestre Ramon Barba-Florida i Fèlix de les meravelles del món” (*LVI*, 5 juny 1915, p. 1).

9 “¡Honrem a Ramon Llull en el seu VI centenari!” (*LVI*, 26 de juny de 1915, p. 1) i “Inca i el Beat Ramon Llull” (*LVI*, 3 de juliol de 1915, p. 1-2).

10 “Tres passatges de R. Llull amb relació amb altres tres monuments, fites de la carrera de sa vida” (*LVI*, 3 de juliol de 1915, p. 2-3).

11 “Martiri de Ramon Llull” (*LVI*, 19 de juny 1915, p. 1-2).

Riber,¹² de Pere d'A. Mulet¹³ i de Bartomeu Ferrà.¹⁴ Especialment va ser el prevere inquer Josep Aguiló Pomar¹⁵ qui va assumir el paper de principal impulsor intel·lectual de la commemoració. Així, a través de *La Veu d'Inca* primer va remarcar la rellevància del personatge¹⁶ i, tot seguit, va animar els inquers que s'implicassin activament en els actes del sisè centenari que es farien a la seva ciutat. Perquè hi participassin va fer ús dels arguments següents:¹⁷

“Inca és una ciutat profundament franciscana i des de molt de temps enrera. Ella fonc la segona en obrir ses portes an els fills del seràfic Patriarca aixecant-los a dins ella una gran iglesia i convent. Ella té que honrar, idò, a una de les seves glòries més llegendàries.

Inca és ademés essencialment mariana. Viu i s'agombola baix el patronatge de Santa Maria la Major. Ella té que honrar, idò, a un dels més aimats fills de Maria, per qui va escriure pàgines d'una tendresa i amor verament sublimes.

12 “Epitafi del Beat Ramon” (*LVI*, 3 de juliol de 1915, p. 2). El poema no està inclòs a cap dels llibres de versos de Riber. Per això, pot tenir interès reproduir-ne la lletra: “L'amic d'Amat – el benenant [sic] Blanquerna / el foll Ramon – el ple de seny Phantàstic / reposa en pau – que no tenia en vida / en alabaust [sic] – d'aquesta freda tomba. // Clam en desert – va ser sa veu perduda. / Hom de desigs – ell fou com un Profeta. / De tres desigs – només un se'n consuma. / Hom blasma l'Art – hom Miramar afolla: / sols prengué mort – per via de martiri. // Ci jau, en pau – dins la vermella vesta. // O lassetat – del temps i de la raça! / O cansament – del segle en tardania! // Tu, vianant, – d'aquesta present vida / sens plors als ulls – sens flama en el coratge / cor sense amor – negre horitzó sens astres / indiferent – davant la muda tomba! / Ara ou la veu – qui et diu des del sepulcre: / <<Si aigua vols – mos ulls de plor decorren / i si vols foc – qui t'il·lumini la via, / vine a mon cor – i encén-hi ta llanterna!>>”.

13 “Ramon Llull” (*LVI*, 1, 8, 13, 20 i 27 de novembre de 1915). Es tracta d'una mena de glosat d'uns quants centenars de versos que fa un recorregut per la vida de Llull.

14 “Al Terciari Beat Ramon” (*LVI*, 11 de desembre de 1915, p. 1-2). Recrea el martiri i l'exemplaritat de Llull.

15 Les diferents col·laboracions signades únicament amb les inicials J. A. corresponen al prevere Josep Aguiló Pomar. Els amics Gabriel Pieras i Joan Parets m'han confirmat la identificació. Josep Massot i Muntaner, a *Església i societat a la Mallorca del segle XX* (Barcelona, Curial, 1977) dona notícia del personatge. Igualment, el primer volum de la *Gran Enciclopèdia de Mallorca* (1989), a la pàgina 46.

16 “¡Honrem a Ramon Llull en el seu VI centenari!” (*LVI*, 26 juny 1915, p. 1). Amb referència a la rellevància del personatge, diu:

“Es que se tracta de festejar un dels seus fills més il·lustres, la figura més gegantina de la seva història: Ramon Llull.

Ramon Llull. Aqueix nom ressona avui prepotent de cap a cap de l'illa. Ramon Llull! Aquesta paraula fa vibrar avui ses fibres més delicades del cor de tot bon mallorquí. Ella sola porta tota una munió de vivissims records de la seva glòria pàtria. Perquè Ramon Llull és –hi ha que confessar– ho– la més viva personificació de nostra *Roqueta*. Perquè Ramon Llull és, sense cap dubte, la nostra pròpia glòria, la glòria de nostra terra, la glòria de nostra raça.

No poria, per tant la nostra *Illa daurada* restar indiferent i permanèixer passiva davant aquesta fetxa gloriosa del centenari de Llull.

No poria ella soportar per més temps el cruel oblit amb què es tenia tan excelsa joia mallorquina, degut a una persecució injusta i a una persistent i perllongada desconeixença seva.

Ara, a l'escalf de l'entusiasme i amor envers del Beat Llull, exteriorisat pel nostre malaguanyat Pastor, en les seves darreres Pastorals i projectes, s'ha consolidada i ha pres, de cada dia, força, la idea d'honrar al gran polígraf i sant mallorquí, lo millor possible. I així, ses peregrinacions an els llocs a on se santificà, s'han succeït una a l'altra; i ses visites an el sepulcre no han parat mai; i per davant ell ha desfilat ja una gernació mallorquina i els qui encara no han pogut, senten ferm noble frisança, desig intens de fer-ho, aspirant així tots a realisar, cada un segons ses forces, aquell ideal d'amor envers del Beat, que de lluny ovirà el nostre Prelat difunt, sense haver-lo pogut presenciar”.

17 *Ibid.*

Inca vol esser també una ciutat progressiva, culta, patriòtica. Ella sent la necessitat de desenvolupar-se cada dia més, d'ennobrir-se també i dignificar-se; té fretura, amb una paraula, de posar-se al nivell dels pobles que porten avui la capdavantera del progrés i adelantament. Ella té que honrar, doncs, amb massa i ben unida, al Doctor Il·luminat Ramon Llull, que tant va escriure en tots els rams de la ciència humana. Perquè no hi ha millor patriotisme i cultura, que sabre honrar an aquells ínclits germans nostros, que han sabut donar a nostra societat, a nostra història, a nostra raça, un nom tan excels, tan eminent, tan incomparable, com el que li dona Ramon Llull.”

I acabava l'article dient: “¡Bons inquers! Terciaris entusiastes d’Inca! La nostra ciutat confia en la vostra assistència an aquestes festes i espera adornareu i il·luminareu ses fatxades de vostres cases i no faltareu a la gran processó projectada!”

A Inca els actes commemoratius s’iniciaren el 20 de juny¹⁸ i se celebraren especialment els dies 27, 28 i 29 perquè no es va voler que coincidissin amb els que s’havien de fer a Palma els dies posteriors. És una particularitat interessant: a Inca la commemoració va coincidir amb la data en què suposadament Ramon Llull havia estat apedregat a Bugia. O sigui, els actes tingueren lloc coincidint amb el sisè centenari del martiri; a Palma, en canvi, amb el de la mort. Segons la crònica dels actes que podem llegir a *La Veu d’Inca*,¹⁹ hi va haver festa grossa, predominantment de caràcter religiós. El marc principal va ser l’església dels franciscans, que va ser molt ornamentada:

“A l’altar major s’havia col·locat l’artística i colossal estàtua del beat, que hi ha a Sant Francesc, damunt un trono de niguls i sobre fons d’hermosos domassos. D’una paloma, figura de l’Esperit Sant, posada a gran altura, davallaven com uns raigs, fets de plecs de roba blanca, figurant cobrir la figura excelsa i contemplativa de Llull i tot l’altar que estava artísticament compost i il·luminat. An els capitells de les pilastres dels arcs de la nau, i enmig d’un encrevat de paumes, s’adreçaven banderes, en número de dotze, que amb caràcters gòtics duïen el nom de dotze ciències que Llull havia tractades en sos llibres. De capitell en capitell, penjaven garlandes de murta i flors. Sobre els socles de dites pilastres altres encrevats de paumes sostenien com a pergamins amb versets trets del Llibre de l’Amic e l’Amat. Tota aquesta ornamentació s’era il·luminada esplèndidament. Tota la cornisa ampla que envolta el temple, estava plena de peres elèctriques, a més dels grans focus que hi havia a l’altar major i en el llanteroner, formant un conjunt magnífic i sorprenent que feia sentir glòria a les ànimes més fredes.”

Els dies 27, 28 i, especialment, el 29 de juny s’hi feren una gran quantitat d’actes religiosos: novenes, sermons, misses. I una processó pels carrers que unien els tres temples de la ciutat. El vespre de dia 27, amb l’església de Sant Francesc plena de gom a gom, la predicació va anar a càrrec del prevere Jeroni Pons.²⁰ El vespre següent es varen cantar completes i l’“Escolania seràfica” va oferir

¹⁸ Es va començar a l’església de Sant Francesc “una novena molt solemne a on hi pendran part tots els elements musicals d’Inca. La colossal estàtua del Beat se col·locarà a l’altar major” (*LVI*, 19 de juny de 1915, p. 3).

¹⁹ *LVI*, 3 de juliol de 1915, p. 6-7.

²⁰ “... després de descriure les bel·leses de Mallorca, digué que l’illa daurada era més bella i gloriosa encara per haver engronsat el bressol de Ramon Llull, de tanta bellesa moral i artística. Se planyia de l’oblit en què s’havia tengut fins avui per esclatar d’entusiasme oratori al fer les descripcions del despertament

un repertori que incloïa, entre altres peces, una “salve monserratina” i l'himne del centenari que havien compost Riber i Torrandell, el qual fou “cantat pel poble amb gran perfecció i alegria, acompanyat d'orgue i harmònim, com tots els vespres de la novena, baix la direcció de l'autor de la música”. La predicació també va anar a càrrec de Jeroni Pons.²¹

La diada de Sant Pere fou la de la festa grossa. Començà amb una missa de comunió general en la qual “un milenar de persones [varen] rebre el Pa dels Àngels mentre se cantaven cinc himnes eucarístics diferents”. Més tard, amb l'església plena “fins a vessar” i amb la presència de la màximes autoritats municipals i militars –el batle i el coronel del quarter d'Inca–, va oficiar la missa l'economista Miquel Llinàs, assistit pels preveres Antoni Palou i Guillem Pujades. Es va cantar a moltes veus la *Missa Pontificalis* del mestre Perossi, “baix la batuta del pare Llinàs i acompanyada de mossèn Tomàs Mora, organista de la parròquia”. El sermó va anar a càrrec de mossèn Nicolau Saggesse. El cronista de *La Veu d'Inca* en va resumir el contingut:

“Presentà el Benaventurat Ramon Llull, cenyint amb tres corones: de Penitent, d'Apòstol i de Màrtir, engastant-hi perles i més perles, robins i més robins trets dels fets i les virtuts del Panegirià. Diu que Llull és el prototipus de la personalitat mallorquina i que a les seves obres devem enfortir nostre caràcter i esperit religiós i patriòtic. En el Llibre de l'Amic i l'Amat trobarem fons de vertadera devoció, fugint de molts de devocionaris forasters que no diuen res. Nostre ideal deu ser estimar i seguir a Ramon Llull, encara que aquest sia un trobador i un poeta, perquè és un poeta de nostra terra que, sentint nostra vida i estant dins nostre esser, mos vol dur al cel. S'alegrà de l'homenatge que tributàvem a Llull, perquè un poble que sap honrar els seus homes il·lustres i sants que el guien per vies de vertadera prosperitat, és un poble que té vida, esperit i orientats ideals.”

El capvespre de dia 29 hi va haver una processó que va sortir de sant Francesc, i abans de retornar-hi passà per Santa Maria la Major i per Sant Domingo. Les banderes i els distintius de les diferents entitats religioses i congregacions hi eren molt abundants.²² I “els balcons

lul·lià; la Ciutat de Mallorca, diu, mai havia presenciat espectacles més grandiosos que el que estan donant les peregrinacions que visiten el sepulcre del Beat. Amunt als cors, a Inca li toca donar exemple.”

21 “Parlà de la conversió de Llull, comparant-lo a la Penitenta del Calvari que no tenia mitges tintes en l'amor. L'amor de Llull era social, puix cercava unir a tot el món amb son Amat amb l'abraçada de Jesucrist. Això va esser l'ideal dels seus treballs i sofriments de tota sa vida que donà en cruent martiri per aqueix mateix amor. L'orador sagrat, fa veure el contrast que hi ha entre Llull i la present generació, que, estant unida en tants de medis de comunicació, bull en cruel guerra perquè li falta l'amor de Cristó en què Llull volia unir tots els pobles de la terra.”

22 El fragment permet conèixer a manera d'inventari tot l'associacionisme catòlic, amb tot el seu arsenal simbòlic, que hi havia a Inca l'any 1915:

“Seguidament, sortí la processó amb el següent orde: Bandera parroquial seguida d'homos del poble, Bandera de Sant Josep amb els socis del Círcol d'obriers catòlics, Penó Franciscà amb els terciaris que tots portaven exteriorment l'escapulari hàbit de l'Orde i representacions de l'exèrcit i germans de les Escoles cristianes.

Seguia la Creu amb les escolanies de St. Francesc i de la Parròquia cantant els himnes del Centenari, el Clero parroquial i la imatge del Beat Ramon Llull portada per seminaristes. Feia la capa Mossèn Miquel Llinàs, actuant de diaca i subdiaca, respectivament, Mossèn Andreu Jaume i Mossèn Llorenç Riber, de Campanet.

Presidia la manifestació les autoritats civil i militar amb l'Ajuntament, seguits de la música del Sr. Rotger que tocava hermoses marxes regulars.

Després venia l'Orde tercera de dones amb un cor que cantava els himnes; els penons de les Filles de Maria i de la Congregació del Cor de Jesús i la Bandera de la Confraria del Roser,

estaven adornats amb vistosos domassos, flors i inscripcions de glòria i voleiaven a l'aire moltes significatives banderes". El cronista constata el gran èxit de tot plegat: "Va esser un acte imponent de goig i entusiasme popular."

Així mateix,

"els dies 28 i 29 se feren alimares per tot el poble. Mai havien vistes a Inca il·luminacions més generals, tots els carrers estaven de festa grossa, tenguent posades banderes, plantes, domassos, llums i inscripcions de lloança al Sant festejat. Moltes cases no pogueren arribar a s'electricitat, malgrat haver-hi un parell d'estols que treballaven. El carrer més adornat era el de S. Francesc; però els més il·luminats el Major, el del Comerç i part del carrer de Sant Bartomeu. Les societats totes posaren cosa. Va esser una nota ben simpàtica l'exhibició de banderes mallorquines".

El cronista no pot amagar la seva sorpresa davant la resposta tan positiva de la gent i, alhora, intenta trobar-hi el possible motiu: "Casi no té explicació que per un Sant desconegut s'hagi fet tant de cas; és que an el poble li han dit que era *nostro*, i la nota patriòtica i religiosa ha sortida com per encant."

A més dels actes religiosos, també es va celebrar una vetlada literària "en honra del Sant Mallorquí" [sic] al teatre dels Germans de les Escoles cristianes. Els seminaristes Bartomeu Cantallops, Francesc Brunet, Andreu Caimari i Jaume Sampol llegiren diferents treballs.²³ Llorenç Riber va impartir una conferència sobre Ramon Llull "que va esser escoltada amb gran religiositat".²⁴ Al final, es cantaren diverses composicions i també l'himne del centenari, "que s'escoltà de dret".

El número 27 de *La Veu d'Inca*, publicat el 3 de juliol, va estar íntegrament dedicat a Ramon Llull. Sota la capçalera del setmanari, hi ha la inscripció següent: "Alabança i bendició al gran savi i polígraf mallorquí, màrtir de la fe catòlica, Beat Ramon Llull, en el VI Centenari de la seva gloriosa mort". També a la portada, hi ha una fotografia de l'esbós en fang de l'estàtua de Llull que era previst instal·lar a Palma.²⁵ D'articles, n'hi ha tres: "Inca i el Beat Ramon Llull",²⁶ de Josep Aguiló; "Tres passatges de R. Llull amb relació amb altres monuments, fites

seguits de nombroses representacions de dites entitats.
També hi havia una bona representació de Mares cristianes.
Totes les congregacions duïen el seu distintiu."

23 No s'especifica ni el títol ni l'autoria.

24 Degué ser la mateixa, tal vegada resumida, que la que havia llegit dies abans, en dues sessions, el 19 i el 20 de juny, a la sala de plens de l'Ajuntament de Palma. Va parlar de la vida de Llull. L'any següent Riber va publicar l'obra *Vida i actes del Reverend Mestre i Benaurat Màrtir Ramon Llull*.

25 A sota de la imatge hi ha la informació següent: "Bocet en fang de l'estàtua del missioner catòlic del segle XIII, Ramon Llull, encarregat per l'Excel·lentíssim Ajuntament de Palma a l'egregi escultor català, D. Joan Sansó (segons acord pres a 24 d'octubre de 1889). S'havia de fondre en bronze, de quatre metres d'alçada, per coronar el monument estudiat pels artistes mallorquins D. Bartomeu Ferrà i D. Faust Morell, ambdós de la R. A. de Belles Arts i de la comissió de Monuments de Balears."

26 El to i el balanç són absolutament eufòrics. Insisteix en la gran participació que hi ha hagut als diferents actes commemoratius i com a la ciutat d'Inca hi ha regnat un gran entusiasme. I ha estat així, malgrat que les festes es varen preparar amb molt poc temps i encara que "Inca com tots ets altres pobles, desconeixia, casi diré completament, l'excelsa personalitat de Llull". La clau que explicaria que s'hagués produït una resposta tan positiva era que "bastava que veus eloqüents, que persones autorisades el

de la carrera de sa vida”,²⁷ de Bartomeu Cantallops; i la crònica “Festes centenàries”, sense signar, però probablement redactada per Josep Aguiló. De poemes, tan sols un: “Epitafi del Beat Ramon”, de Llorenç Riber. Igualment s’hi inclou una llista de trenta-sis títols d’obres lul·lianes,²⁸ totes en català. El monogràfic de *La Veu d’Inca* dedicat a Llull en conjunt transmet molta d’eufòria, la sensació que tot plegat ha estat un gran èxit a major glòria de la devoció religiosa i de la figura de Ramon Llull.

Uns mesos després, en concret el diumenge 21 de novembre,²⁹ hi va haver una peregrinació d’uns 250 terciaris franciscans d’Inca al santuari de Cura, amb motiu del sisè centenari. Partiren de l’església de Sant Francesc a les tres de la matinada “presidits” pel pare Pere Joan Cerdà. En arribar a Randa, foren rebuts per tot el poble, encapçalats pel seu rector. A Cura, cantaren l’himne “Càntic dels peregrins de Randa”, escrit per Costa i Llobera i amb música de Bernat Salas.³⁰ Després, missa i comunió general. Tot seguit, visitaren “les dependències de l’antic Col·legi i pogueren escampar la mirada per les planures i muntanyes de Mallorca”. A continuació, ofici solemne, acabat el qual “s’organisà una processó a la Cova del Bt. Ramon cantant els himnes lul·lians”. A primera hora del capvespre, ja de retorn, visitaren Sant Honorat.

Així va ser com l’any 1915, a Mallorca i en particular a Inca, es va commemorar el sisè centenari de la mort de Ramon Llull. A l’hora de fer el balanç definitiu en relació amb el conjunt de Mallorca recorrerà a les paraules d’Antoni M. Alcover, el principal impulsor de la commemoració:

“No és gens dubtós que mai per mai havia rendit Mallorca an el Bt. Ramon un homenatge de devoció semblant ni comparable. Les funcions religioses, oficis solemnes, peregrinacions i comunions han constituït tot el centenari, i han donat a conèixer el Bt. Ramon a milenars de mallorquins que no sabien que mai hi hagués hagut tal home.”³¹

3. CONCLUSIONS

Amb referència a com va celebrar-se a la ciutat d’Inca, i a partir de les informacions que ens aporta el setmanari que aquell any hi editava Miquel Duran, podem fer les consideracions següents:

1. Després de Palma i el santuari de Cura, Inca fou el lloc de Mallorca on la commemoració del

proclamassen com a la més alta glòria mallorquina; bastava que la hi presentassen com a sa joia més valiosa que posseïm a Mallorca, perquè s’aixecàs ben rabenta a ensalçar sa memòria del Fill Major de nostra raça”.

27 Es tracta del treball en prosa que havia llegit a la vetlada literària. El que fa és relacionar tres moments de la vida de Llull amb els llocs on varen transcórrer: la vida mundanal i la conversió, al palau de l’Almudaina; l’opció per la vida ascètica i la il·luminació, a la muntanya de Randa; l’activitat d’apostolat, a Miramar.

28 El títol de l’apartat és “Catàleg de les obres més conegudes de Ramon Llull, puix en té a centenars”.

29 En podem llegir la crònica, a *LVI* de dia 4 de desembre de 1915, p. 3.

30 S’explicita la seva autoria de la música a *LVI* del 16 d’octubre de 1915 i a *LVI* del 4 d’octubre es diu que es va estrenar a Cura en ocasió de la peregrinació inquera de dia 21 de novembre.

31 “Crònica del VI centenari de la mort del Beat Ramon”, *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, octubre-desembre de 1915.

sisè centenari de la mort de Llull va ser més intensa i on aconseguí una major participació popular.

2. A Inca, al voltant de la figura de Miquel Duran i de les seves publicacions periòdiques, hi va haver al llarg del primer terç del segle XX un nucli organitzat i ben actiu que era partidari i promotor del regionalisme mallorquí, en sintonia amb el pensament de Josep Torras i Bages i, sobretot, d'Antoni M. Alcover. Era un regionalisme que es combinava amb una molt activa militància catòlica. D'aquest grup, en varen sorgir algunes iniciatives culturals que varen tenir una transcendència que superava l'àmbit estrictament local: el certamen literari de l'any 1905,³² els setmanaris promoguts per Duran que sempre varen acollir col·laboracions d'escriptors d'arreu de l'illa, les "Diades de la Llengua" dels anys 1916 i 1917... La commemoració del sisè centenari de la mort de Llull va ser una altra iniciativa que sobretot va ser impulsada per aquest grup adscrit al regionalisme catòlic.
3. Una idea reiterada –també la va manifestar A. M. Alcover– va ser que el poble mallorquí tenia en l'oblit la figura de Llull. D'ell en diran que era "un sant desconegut". A l'hora de fer el balanç, pensaran que els actes commemoratius –tant arreu de Mallorca com a Inca– han estat molt útils per a difondre la seva personalitat, i creuran que la difusió sobretot ha estat eficaç perquè els mallorquins –i els inquers– han entès que Llull era nostre, o sigui, del poble mallorquí, i ha estat el fet que el percebessin com a propi el que ha donat més intensitat religiosa i patriòtica a la commemoració.
4. En la commemoració del sisè centenari de la mort de Llull sempre va ser predominant el component religiós. El primer objectiu va ser promoure la devoció popular envers Llull. A *La Veu d'Inca* es referiran a ell anomenant-lo "missioner catòlic", "màrtir de la fe catòlica" i, com ja hem vist abans, "sant desconegut". Tanmateix, Llull també és vist com un personatge representatiu de la mallorquinitat, en la mesura que l'illa va ser el seu bressol. El qualificaran de "fill major de nostra raça", de "la més alta glòria mallorquina" i d'"excelsa joia mallorquina". I el consideraran "el prototipus de la personalitat mallorquina" i "la més viva personificació de nostra Roqueta". El "gran savi i polígraf mallorquí" tindrà un valor simbòlic doble: el de l'exemplaritat religiosa i el del patriotisme. Per això, no és sorprenent que el cronista dels fets celebrats a Inca afirmi que "va esser una nota ben simpàtica l'exhibició de banderes mallorquines".
5. Dels textos literaris que va publicar *La Veu d'Inca* els tres que mereixen una consideració més positiva són els textos en vers següents: "Martiri de Ramon Llull",³³ de Picó i Campamar, l'"Himne del Beat Ramon Llull", de Riber, i "Càntic dels peregrins de Randa", de Costa i Llobera. Cap d'ells va ser escrit expressament per al setmanari inquer.
6. D'entre les realitzacions que es varen generar amb la commemoració del sisè centenari de la mort de Llull, n'hi ha dues de destacables que foren aportacions de dos músics que tenien lligams amb la ciutat d'Inca: Antoni Torrandell, que hi havia nascut, i Bernat Salas,

32 Damià Pons: <<El certamen literari d'Inca de l'any 1905>>, p. 213-222, a: *I Jornades d'Estudis locals* (1994). Inca, Ajuntament d'Inca, 310 p.

33 Va ser escrit en commemoració del sis-cèntè aniversari de la fundació del col·legi de Miramar, l'any 1876.

que hi va estar molt relacionat. El primer va compondre la música de l'“Himne del B. Ramon Llull” escrit per Llorenç Riber; el segon, la del “Càntic dels peregrins de Randa” de Miquel Costa i Llobera.